

MONTY JOHNSTONE:

AZ ORSZÁGOS BALOLDALI MOZGALOM ANGLIÁBAN (részletek)

Maga Lenin, legjobb tudomásom szerint, sosem beszélt kifejezetten arról, hogy várható-e, vagy sem a Munkáspárt átalakulása. Mégis, a Párt fennállásának ezekben a korai éveiben a brit kommunisták különböző nézeteket hangoztattak erről. 1924 májusában, a Párt hatodik (manchesteri) kongresszusán, William Gallacher elnöki beszédében a többség véleményének adott hangot: „a Kommunista Párt nem támadja a Munkáspártot”. „A Kommunista Pártnak azért kell küzdenie, hogy a Munkáspártot a kapitalizmussal vívott harcban a munkásság szószólójává tegyék. Támadjuk viszont a munkáspárti vezetőséget egészen addig, amíg erre a munkásmozgalom rákényszerít minket, vagy annak érdekében, hogy támogassuk a munkásosztály érdekeit érvényesítő politikát, vagy egy olyan vezetőség útját egyengessük, mely ezt képviseli.” A Munkáspárttal kialakítandó kapcsolatról hozott kongresszusi határozat leszögezi: „A Kommunista Párt feladatának tartja, hogy behatoljon a Munkáspárt soraiba, annak érdekében, hogy megerősítse a munkásmozgalom küzdőképességét és harciasságát, hogy leleplezze a Munkáspárton belüli áruló irányzatokat és megszabadítsa a munkásokat ennek káros befolyásától.”

A következő év elején R. Palme Dutt a The Communist International-ban megjelenő cikkében ettől eltérő értékelést adott, leszögezve, hogy a Kommunista Párt feladata, hogy a Munkáspárt hibáit és széthullását ellensúlyozza. Dutt javaslatára J.T. Murphy, az akkori pártvezetőség egy másik tagja válaszolt: visszautasította, hogy Dutt a Munkáspárt dezintegrációjáról beszél egy olyan időpontban, amikor pedig a párt erősödik. Úgy érvelt, hogy a feladat éppen az, hogy a Munkáspártot azzal forradalmasítsák, hogy a jobboldali vezetőket baloldaliakkal és kommunistákkal váltsák fel.

Az általános sztrájk – döntő próba

1925 novemberében tartották meg az Országos Baloldali Mozgalom első konferenciáját Tom Mann, Joe Vaughan (Munkáspárt), Joseph Southall (ILP), valamint William Paul (az 1925 elején indított és már a 100 ezres példányszámot elérő Sunday Worker kommunista szerkesztője) részvételével. Deklarált céljuk „nem a Munkáspártnak a hatalomból való kiszorítása, hanem az volt, hogy a pártot a „köznép” vágyainak képviselőjére ösztönözzék. Az akkor felemelkedő Országos Baloldali Mozgalmat az jellemezte, hogy a kommunisták és azon, egyre növekvő számú munkáspártiak között, akik balratolódtak, szoros és gyümölcsöző kapcsolatot alakított ki, a mozgalom megalakulását (1926 szeptember) követő két éven keresztül.

Ezen időszak brit kommunista stratégia fő törekvéseinek összefoglalására vállalkozott William Paul „The Path to Power” (Út a hatalomhoz) c. munkájában. Ezt az írást először a Párt adta ki 1924 októberében, majd egy évvel később egy kibővített kiadás látott napvilágot, már a „Red Friday” (vörös péntek) eseményeit követően, s előre jelezve azokat az eljövendő harcokat, melyek 1926 májusában rázták meg az országot az általános sztrájk alatt. Ez a pamflet a szocializmushoz vezető szovjet út angol terminusokkal megfogalmazott verziója volt, bár Paul kellő elővigyázatossággal elkerülte az „orosz” szó használatát és fejtegetésében inkább az angol, semmint az orosz feltételekre utalt. Úgy érvelt, hogy „a régi és az új közötti végső küzdelem”, melynek kezdetét látta kialakulni Nagy-Britanniában, arra fogja kényszeríteni a forradalmi mozgalmat, hogy „elsöpri a régi rendszert s új (politikai) formával helyettesíti azt ... megtöri a régi rendszer politikai szerveit s új politikai szervek megalakítását kényszeríti ki.” Úgy vélte, hogy ezek az új szervek a szakszervezeti mozgalom új struktúrájából fognak kifejlődni „míg a kapitalizmus a munkások ipari harcát politikai felkelés irányába fogja vezetni.” A továbbiakban speciálisan a TUC Főtanácsára utalt, mely „az osztályhatalom koncentrálódása s centralizációja felé vezető utat képviseli” és utalt a munkástanácsokra, melyek, miként az 1920-as „El a kezekkel Oroszországtól mozgalom” már létrehozták akcióbizottságaikat. „Így, helyi és nemzeti méretekben már létrejöttek egy új politikai rendszer alapjai, melyek a termelő és elosztási folyamatokban gyökereztek s kihatással voltak az emberi lét-feltételekre is.”

Bármely komoly ipafi harc elkerülhetetlenül az állammal való nyílt konfliktushoz fog vezetni, mely „a kapitalizmus régi politikai módszerei és a tömegeknek az ipari szervezeteken alapuló új politikai eszközei közti erő-

próbában” kulminál. A Kommunista Párt befolyása „egy ilyen összeütközés során azért lesz túlnyomó, mivel a párt az ország egyedüli olyan politikai szervezete, mely legfontosabb szekcióit a műhelyeken belül építette ki. Minél nyíltabbá válik az osztályharc, annál készségesebben fogják a tömegek „felismerni a parlamenti demokrácia ürességét” és annál nagyobb eltökéltséget mutatnak majd arra, hogy „igényeiket a parlamenti akadályok kikerülésével biztosítsák, saját kormányzati gépezetük megteremtése révén”.

Az általános sztrájk egy ilyen fajta stratégia életképességének döntő próbája volt. Ez volt az egyedüli olyan időszak a párt történetében, amikor azok a jelenségek domináltak, melyekről azt hitték, hogy egy szovjet típusú forradalom kilátásainak kedveznek, — mint ezt William Paul olyan meggyőzően fejtegette az általános sztrájk előestéjén. Ezt a meggyőződést vallják — bár kevésbé hihetően — azok a legkülönbözőbb baloldali szervezetek „tegnapi Bourbon-jai”, akik az elmúlt félszázadból sem nem felejtettek el semmit, sem nem tanultak belőle.

Akcióbizottságok

Bár az akcióbizottságok megalakultak és a sztrájkban jelentős szerepet játszottak, sehol sem vették fel egy új politikai struktúra alakját és sehol sem sikerült az országos politikai képviselő parlamenti formáinak ellenszégülniük, vagy éppenséggel azokat helyettesíteniük. A Párt a helyzet adta realitásokat számbavéve cselekedett, ami azt jelentette, hogy feladták korábbi stratégiájukat, melyről addig úgy vélték, hogy megfelelő lesz az ilyen fajta osztály-konfrontáció esetében.

Ezért a sztrájkban a következő 3 alapvető követelésük volt: 1. a bányászok teljes támogatása, A.J. Cook „egy pennyt se engedjünk el a bérből s egy perccel se dolgozzunk többet a napi munkaidőnél” jelszavának megfelelően. 2. A bányák kártalanítás nélküli államosítása, munkásellenőrzés mellett. 3. Munkáspárti kormány. John Mahon, 1952-ben, erről a korszakról tartott előadásában a következőket állapította meg: „A Kommunista Párt 1926-ban sosem mérte fel, hogy milyen lenne a helyzet, ha a párt követeléseit követnék. Nem tisztázta ennek perspektíváját. Mi mindnyájan modellként tekintettünk az orosz forradalomra, a szovjetek és a felkelés példájaként, de ezt nem fogalmaztuk meg a sztrájkoló munkások számára, akik számára nem nyújtottunk reális politikai perspektívát.” Egy másik 25 évnek kellett eltelnie, amíg a párt kidolgozta egy reális politikai perspektíva tervét,

amely arra törekedett, hogy a közvetlen ipari és választási harcokat összekösse a szocializmus felé vivő hosszú távú közlekedéssel.

Szektás fordulat

Az általános sztrájk idején a párt pozíciója az általa előírt stratégiai feltételek hallgatólagos tudomásulvételét követelte meg. A tragédia abban állt, hogy ahelyett, hogy a pártot stratégiájának a realitásokat jobban figyelembevevő revidálására ösztönözte volna, a sztrájk tapasztalatai arra vezettek, hogy a párt történetének legsterilebb s legszektásabb időszakába lépett.

Ennek okait belpolitikai és nemzetközi tényezők kombinációi adják meg. Mégpedig: részben a vezetőség egy kisebbségének szektás politikája volt az egyik tényező, mely a TUC Főtanács árulására hivatkozott (elsősorban Dutt-ra érvényes ez, akinek a Munkáspártról kifejtett 1925-ös véleménye most nagyban módosult) s magába foglalta a Kommunista Internacionálé „harmadik periódusának” baloldali szektás fordulatát. E csoport nagyhatalmú befolyása révén ezt a kisebbséget (a CPGB Központi Bizottsága 6 tagját 16 ellenében) Moszkvában az 1929-es két pártkongresszuson sikerült többséggé választania.

Dutt az 1926 júniusi „Communist International”-ban „Az általános sztrájk értelméről” írva szembeállította a Kommunista Párt tömegeit a Munkáspárttal. Szerinte a reformista vezetők voltak felelősek az 1926-os bukásért és szükséges volt azért harcolni, „hogy eltávolítsuk őket a munkásmozgalomból”. A Munkáspárti vezetők „velejükig rothadtak voltak, reformizmussal és parlamentarizmussal fertőzöttek és ezáltal képtelenek bizonyulnak, a munkásság osztályharcának vezetésére, anélkül, hogy elárulnák azt”. valamint a Munkáspárt szövetségi felépítése „lehetetlenné” tette az egységes centralizált irányítást”. A pamflet formájában is újranyomatott cikk annak az ultrabal „Új irányvonalnak” csíráit hordozta, amely 1928-ban és 1929-ben érvényesült.

1927 őszén a Komintern Végrehajtó Bizottsága üzenetet küldött a kilencedik CPGB kongresszushoz, javasolva, hogy revidálja a Munkáspárttal szembeni taktikát. Az üzenet nem jutott el időben a kongresszushoz, de az Internacionálé vezetői nemhivatalosan megbeszélték Henry Pollittal és más brit pártvezérekkel, akik november és december folyamán Moszkvában jártak. A Végrehajtó Bizottság 1928. február 9-i plénumán pedig kitértek az „angol kérdés” vitáját.

Az Angol Párt Központi Bizottságának többségi tézisét J.R. Campbell képviselte a plénumon. Campbell rámutatott, hogy a munkáspárt tömegbázisa megnőtt a régi kapitalista pártok rovására. Úgy vélte, hogy a pártnak a munkáspárti kormány hatalomrajutásáért folytatott harcát kell továbbfolytatnia a Lenin által kidolgozott taktika szerint. Dutt és Pollitt „kisebbségi teóriája”, melyet a plénumon Page Arnot képviselt, úgy érvelt, hogy Lenin tanácsának megfogalmazása óta változtak a körülmények és 1924 óta a Munkáspárt egyre inkább „a burzsoázia koalíciós pártjává vált”, amellyel szemben a Kommunista Pártnak az ellenállás a feladata. A Plénum végső határozatában nagyjából a brit kisebbségi álláspontot fogadta el.

„A forradalmi munkások kormánya”

A határozat a következőt deklarálta: szükséges, hogy a brit (Kommunista) Párt „megváltoztassa a Munkáspárttal és a munkáspárti kormánnyal szembeni magatartását és következésképpen a Munkáspárt a kormány jelszavát a Forradalmi Munkáskormány jelszavával váltsa fel.” Az új jelszónak azonban nem volt semmilyen bázisa az angol valóságban.

Azon a nyáron a Komintern hatodik kongresszusa új szektás stratégiát fogadott el, melyet az „osztály osztály ellen” jelszó fémjelzett. Ez teremtette meg annak a „harmadik periódusnak” alapját, melybe az európai kapitalizmus állítólag ekkor belépett, aminek jellemzője a kapitalizmus általános válságának súlyosbodása (melyet a világgazdasági válság még tovább erősített) és következésképpen a „tömegek radikalizálódása”, amely tömegek majd — mind azt helytelenül feltételezték — a forradalom felé vezető útra lépnek.

A kongresszus elfogadta a Kommunista Internacionálé programját, mely a szociáldemokráciát nemcsak ellenforradalminak tartotta, hanem egyben úgy is vélte, hogy az „a kapitalizmus számára kritikus szituációban fasiszta szerepet” tölt be. Ebből fejlődött ki a szociáldemokrata pártoknak és kormányoknak „szociálfasisztaként” való egyre gyakoribb jellemzése. A Komintern programja a baloldali szociáldemokratákat „a szociáldemokrata pártok legveszélyesebb frakciójának” nevezte.

Katasztrofális hatások

Az „új irányvonal” alkalmazásának különösen végzetes hatása volt Nagy-Britannia Nemzeti Baloldali Mozgalmára. A Komintern Végrehajtó Bizottságának 1927 májusi plénuma megállapította, hogy fontos szerepet játszott azon törekvésükben, hogy a Munkáspártot „a munkásosztály harcának hatékonyabb eszközévé tegyék”. A mozgalom 1927 szeptemberi második konferenciáján 54 helyi munkáspárt, valamint 40 baloldali csoport 163 képviselője 150 ezer embert képviselt. Wales déli részén a mozgalom jelentős választási sikereket ért el, az 1928-as vidéki és városi kerületi tanácsi választásokon ugyanis a szavazatok 64 százalékát szerezték meg.

Egy ilyen mozgalom támogatása az „Új irányzat” legextrémebb (?) támogatóinak gyanakvását keltették fel, mint azt Dutt a „Labour Monthly” 1929 januári számában kifejtette, ahol a Munkáspártot egy „harmadik kapitalista pártnak” nevezte, és azt a véleményt hangsúlyozta ki, hogy „a Munkáspárt szocialista átalakításának koncepcióját le kell leplezni”. Úgy vélték, hogy amennyiben az Országos Baloldali Mozgalom önállóan fejlődik, az a veszély áll fenn, hogy visszatartja azokat az embereket, akik különben a Kommunista Pártba lépnének be. Ez az érvelés eredményezte, hogy az 1929-es januári tizedik pártkongresszus keresztülvigyen egy (55:52 ellenében megszavazott) határozatot – a visszavonuló Központi Bizottság oppozíciójával szemben, – hogy a Párt tagjai kénytelenek legyenek elhagyni a mozgalmat. Kommunista kezdeményezésre határozták el, a mozgalom feloszlását – minden bizonnyal a Munkáspárt Központi Hivatalának nagy örömére.

Az 1929 májusi általános választáson a Párt „osztály osztály ellen” című manifesztuma is a „kapitalista” Munkáspárttal való szembenállását hangsúlyozta. Leszögezte, hogy ahol nincs kommunista jelölt és „ahol a munkáspárti jelölt nem kötelezi el magát, hogy a munkásosztály követeléseinek programjáért harcoljon, akkor a Kommunista Párt azt tanácsolja, hogy a munkások a kapitalista jelöltek egyikének se adjanak egyetlen szavazatot se, akár tory, akár liberális, akár munkáspárti jelöltreől van szó.”

A 25 kommunista jelölt 50.000 szavazatot kapott az 1924-es 41.000 szavazattal szemben, mindössze 6 választókerületben, míg a Munkáspárt, mely a „radikalizálódott” munkások szemében hallgatólagosan diszkreditált helyzetben volt, közel 3 millió szavazatot tudott elérni, s kormányt alakított.

„Szociálfasiszta” Munkáskormány (munkáspárti kormány)

Az 1929 november 30 – december 3 közt tartott 11-ik kongresszuson Harry Pollitt, akit augusztusban főtitkárrá választottak, megtartotta a beszámolót és megszületett az elhatározás, hogy 1930 január elsején megkezdik a Daily Worker publikálását. Az „új irányvonal” győzelméhez hozzájárult az is, hogy a régi központi bizottságnak csak 12 tagját választották újra... A kongresszus politikai kulcsszavát az a határozat tartalmazta, mely az új Munkáspárti kormány elleni harcra hívott fel, mely kormány „már világosan mutatja a szociálfasizmus jeleit, amennyiben fasiszta politikát alkalmaz s erőszakosan elnyomja a munkásosztályt, s ezt legális, demokratikus és szocialista frazeológiával leplezi”. Ugyanakkor ellenezték a Munkáspártnak nyújtandó „politikai adót”, s ugyancsak elvetették azt, hogy továbbra is keressék a politikai csatlakozás módjait.

1929 végére az „új irányvonalnak” sikerült a Párt teljes elszigeteltségét elérnie, és létszámát 3200-ra csökkentenie, azon megnövekedett lehetőségek ellenére, melyeket a világgazdasági válság kirobbanása teremtett, amit a kommunisták meg is jósoltak. (MacDonald 1930 augusztusi árulását követően a tagság 6000-re ugrott). Sajnos, 1930 augusztusában a Communist Review meg kellett hogy állapítsa, „bár a Komintern vonalát követtük, ..., taglétszámunk egyre csökken és a párt még nagymértékben el van szigetelve a tömegektől”.

Szakszervezeti vita

Az elszigetelődést különösképpen érzékelték a párt szakszervezeti munkájában, melyről Pollitt és Dutt eltérő nézeteket vallott, melyeket az 1932 novemberében rendezendő 12-ik pártkongresszust megelőző vitákban fejtettek ki. Az augusztus 20-i Daily Worker-ben Pollitt a következőket írta: „A Kommunista Párt egy erős (hatékony, hatalommal bíró) szakszervezeti mozgalmat akar, a munkások szervezett erejét kívánja növelni, s ezt a munkások a szakszervezetekben építették ki.” Dutt a szeptember 19-es Daily Workerben így válaszolt erre: „Hatalommal bíró egyesült szakszervezetekért? ... Erős, egységes Központi Bizottságért? ... ma egy hatalommal bíró szakszervezetről beszélni annyit jelent, hogy egy erős, egyesült reformista szakszervezetről beszélünk. Ezért harcol a kommunista párt? Természetesen nem. Amit mi akarunk, az egy hatalommal bíró egyesült forradalmi szak-

szervezeti ellenzék, mely a szakszervezeti tagságra és az alsóbb szakszervezeti szervekre támaszkodhat...”

Szerencsére a kongresszus nem követte Dutt vonalát. Harry Pollitt politikai beszámolójában különös figyelmet szentelt a szakszervezetek tömegmunkájának, mint a „tömegekkel kiépítendő egységes front” részének. Anélkül, hogy megkérdőjelezte volna a Komintern irányvonalának helyességét, mely „alulról” akart egy egységes frontot kiépíteni, elűzve a „szociálfasiszta” vezetőket, a kongresszus zseniális törekvéseket váltott valóra annak érdekében, hogy megszabaduljanak a „harmadik időszak” stratégiáját eredményező szektásság legrosszabb aspektusaitól.

Uj politika, de...

Magának a – Komintern által már 1928-tól támogatott – stratégiának felülvizsgálására is sor került Hitler 1933 januári hatalomrajutását követően. A következő hónapban a Munkáspárt és a szocialista Internacionálé a faszizmus elleni egységes harcra szólított fel, jelezve készségét, hogy „tárgyaljon a Kommunisták Internacionáléval egy közös cselekvés reményében, amint az erre hajlandó lesz.” A Komintern válaszában 1933. március 5-i felhívás tartalmazta: mely a kommunista pártoknak azt tanácsolja, hogy „közeledjenek a Munkás és Szocialista Internacionálé szociáldemokrata pártjai központi bizottságaihoz, olyan javaslatokkal, melyek a faszizmus és kapitalista offenzíva elleni közös akciókra vonatkoznak.”

Március 11-én a CPGB levelet intézett a Munkáspárthoz, és az ILP-hez és más munkásmozgalmi szervezetekhez, a demokratikus, antifasiszta és gazdasági követelésekért indított közös kampány érdekében. Míg az ILP-vel sikerült egyetértésre jutniuk, a Munkáspárt akkor és későbbi alkalmakkor is visszautasította a javaslatot arra hivatkozva, hogy a kommunisták nem hisznek a parlamenti demokráciában és a többségi szabályban és; hogy szükséges az „akár fasiszta, akár kommunista” diktatúrával való szembeszállás.

Palme Dutt 1933 májusi válaszában ezeket írta: „A Munkáspárt azon kijelentése, hogy a demokráciáért áll ki, szemenszedett hazugság, melyet a párt egész tevékenysége cáfol.” Még a „Faszizmus és szociális forradalom” c. könyve javított kiadásában is (1935 júniusában) a szociáldemokráciára „szociálfasiszta” utal s olyan „epizódnak” látta, mely „végéhez közeledik”. (176. l.) Azt állította, hogy a szociáldemokrácia és a faszizmus céljai azonosak voltak. „Csak módszereikben különböztek.” (155. l.) Egy ilyen kijelen-

tés hatása nemcsak az volt, hogy ellentéteket támasszon azok közt, akikhez az egységre szólító felhívást intézték, de úgy akarta feltüntetni, mintha egy ilyenfajta felhívás nélkülözne minden alapot, kivéve azt, mellyel kivívja a „szociál-árulók” visszaautását...

Ismét a Munkáspárt támogatása

1935 februárjában a Párt 13. kongresszusán a Munkáspárttal való kapcsolat stratégiájának megváltoztatására agitált, egyetértve abban, hogy visszatérnek a munkáspárti jelöltek támogatásának politikájához azokon a választásokon, ahol nincs kommunista jelölt és a következő általános választáson a Munkáspárti kormány újraalakításáért küzdenek. (A novemberben megtartott választásokon a Párt valóban kettő kivételével minden jelöltjét visszahívta, annak érdekében, hogy a munkáspárti győzelem egységét elősegítsék.)

Mégis, mint azt Harry Pollitt nem túl meggyőzően bizonygatott beszámolójában, mindez „nagy előrehaladást képviselt taktikánkban”, „semmiképpen sem jelenti azt, hogy tévedtünk 1929-ben és hogy most az 1924-es régi irányvonalhoz térünk vissza”. „Választási taktikánk megváltoztatásának okát a megváltozott objektív helyzet indokolja.” Azon a nyáron a Párt abban is visszatért 1929 előtti irányvonalához, hogy politikai kapcsolatokat keresett a Munkáspárt felé.

Marxism Today, 1978 : 9. 287–294.